

Τρεις Ιεράρχες, τρεις στυλοβάτες της Ορθοδοξίας. Προστάτες των γραμμάτων. Μέγιστοι φωστήρες της Χριστιανοσύνης

Τους τρεις μεγίστους φωστήρας της τρισηλίου θεότητας γιορτάζει και πανηγυρίζει την 30ή Ιανουαρίου κάθε χρόνο η Ορθοδοξία. Την ημέρα αυτή τιμώνται τα γράμματα, οι επιστήμες και ο ελληνισμός. Οι μέγιστοι φωστήρες που προαναφέραμε είναι οι άγιοι της εκκλησίας Μέγας Βασίλειος, Γρηγόριος ο Ναζιανζηνός και Ιωάννης ο Χρυσόστομος. Η γραφή των ονομάτων είναι τυχαία και προφανώς δεν ενέχει αξιολόγηση. Μη γένοιτο. Είναι ο καθένας με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ισάξιοι. Αποτελούν, ή θα έπρεπε να αποτελούν, τα πρότυπα της σοφίας, της ταπεινότητας και της ανιδιοτελούς προσφοράς για κάθε άνθρωπο σε κάθε εποχή και, κυρίως, για μας τους εκπαιδευτικούς. Τη ζωή των και το πλουσιότατο έργο των μας δείχνει τους δρόμους που θα πρέπει και εμείς ως εκείνων μιμηταί να ακολουθήσουμε.

Ο Μέγας Βασίλειος και ο Γρηγόριος ο Θεολόγος σπουδάσανε στην τότε ειδωλολατρική Αθήνα. Οι πειρασμοί τότε και τώρα είναι πάντα παρόντες. Δεν υπάρχουν μόνο σήμερα πειρασμοί για τους νέους. Πάντοτε το κακό, ο διάβολος και η αμαρτία παραμονεύουν για να τυλίξουν τον κάθε άνθρωπο και ιδιαίτερα τον νέο στα δίκτυα τους. Οι νεαροί σπουδαστές μας μένουν αδιάφθοροι και μακράν κάθε αμαρτίας. Σπουδάζουν όλες τις επιστήμες της εποχής των: μαθηματικά, φυσική, ρητορική κλπ. Είναι οι πανεπιστήμονες της εποχής. Δεν γνωρίζουν πολλούς δρόμους. Μόνο δυο ξέρουν: από το σπίτι στο σχολείο και από το σπίτι στην εκκλησία. Γνωρίζουν που βαδίζουν και ποιός είναι ο υψηλός σκοπός της ζωής των. Η σωτηρία της ψυχής. Και αυτή δεν επιτυγχάνεται έξω και μακριά από την εκκλησία. Κατορθώνεται με τη βοήθεια του Κυρίου εντός της εκκλησίας.

Σπουδάζουν την ελληνική γραμματεία αλλά δεν απομακρύνονται από τα ορθόδοξα δόγματα. Μέσα από την ειδωλολατρική παιδεία τροφοδοτούν τον εαυτό τους με μηνύματα ορθοδοξίας. Όπως η μέλισσα από το άνθος παίρνει μόνο το νέκταρ που χρειάζεται για το μέλι της και όπως από το τριαντάφυλλο παίρνουμε το υπέροχο άρωμα και πετάμε τα αγκάθια, έτσι και από τον θησαυρό της ελληνικής κλασσικής γραμματείας πετάμε ό,τι αντίθετο προς την ορθοδοξία υπάρχει

και διατηρούμε ό,τι επωφελές και σωτηριώδες υπάρχει. Αξίζει να ασχοληθεί κανείς με τον ορθόδοξο σπόρο που υπάρχει εντός της. Ο Γρηγόριος υπήρξε συμμαθητής του Ιουλιανού του Παραβάτη, του μετέπειτα ειδωλολάτρη αυτοκράτορα. Δεν παρασύρθηκε απ' αυτόν. Πολέμησε εναντίον των ιδεών του Ιουλιανού. Ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος έκανε και αυτός λαμπρές σπουδές. Σπούδασε την κοσμική σοφία της εποχής, αλλά δεν παρασύρθηκε στα αμαρτωλά μονοπάτια της. Υπηρέτησε και αυτός την εκκλησία του Χριστού με αγάπη πραγματική και θυσιαστική διάθεση. Ήταν χειμαρρώδης ρήτορας και από το στόμα του έρεε μέλι. Ήταν μελιστάλακτος ο χριστιανικός του λόγος και για αυτό ονομάστηκε «Χρυσόστομος».

Και οι τρεις λαμπροί Ιεράρχες συνδύασαν με καταπληκτικό τρόπο τα νάματα της ορθοδοξίας με τον ελληνικό πολιτισμό και βοήθησαν τα μέγιστα την εκκλησία του Χριστού. Διετέλεσαν Ιεράρχες και από τη θέση αυτή στάθηκαν αρωγοί στον κάθε αδελφό που αντιμετώπιζε πρόβλημα: στις χήρες, στα ορφανά, στους ανήμπορους συνανθρώπους των. Μη ξεχνάμε την περίφημη «Βασιλειάδα» που ίδρυσε ο Μέγας Βασίλειος, μια ολόκληρη πόλη για την στήριξη του αναξιοπαθούντος αδελφού. Το πνευματικό τους έργο συνδύασε ελληνισμό και χριστιανισμό και είναι πλούσιο. Είναι σύγχρονο, γιατί όταν το διαβάζεις νομίζεις ότι έχει γραφτεί σήμερα, τόσο επίκαιρο είναι. Είναι λογικό, αφού είναι έργο θεόπνευστο, όπως και το συγγραφικό έργο κάθε Αγίου.

Έβαλαν σημαντικό λιθάρι στην καταπολέμηση των αιρέσεων και στη θεολογία της Τριαδικότητας του Θεού. Ο Γρηγόριος δεν ονομάστηκε τυχαία από την αγία Εκκλησία μας Θεολόγος. Έναν τίτλο που μόνο τρεις Άγιοι αξιώθηκαν να λάβουν. Δεν φοβήθηκαν τους ισχυρούς της εποχής των. Όπου έβλεπαν ηθική παρεκτροπή την καυτηρίαζαν και την πολεμούσαν.

Οι απειλές δεν τους πτοούσαν. Γνωστή η απάντηση του Μ. Βασιλείου στις απειλές που δεχόταν: «Τον θάνατο δεν τον φοβούμαι, γιατί θα πάω πιο γρήγορα κοντά στον Κύριο. Η εξορία δεν αποτελεί απειλή, όλη η κτίση ανήκει στον Κύριο. Περιουσία δεν έχω για να τη δημεύσετε παρά ελάχιστα βιβλία και τα τριμμένα ράσα που φορώ». Ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος άφησε την τελευταία του πνοή πηγαίνοντας προς τον τόπο της εξορίας στην Αρμενία. Τα τελευταία του λόγια. «Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἕνεκεν». Έτσι παρέδωσε την αγία του ψυχή, την ημέρα της Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού. Έπεσε πάνω στο καθήκον. Κοιμήθηκε οσιακά ως πραγματικός στρατιώτης του Χριστού.

Σημαντικό ρόλο στην εν Χριστώ διαπαιδαγώγηση των Τριών Ιεραρχών διαδραμάτισε το οικογενειακό περιβάλλον μέσα στο οποίο γεννήθηκαν και μεγάλωσαν. Η μητέρα του καθενός εξ αυτών τον γαλούχησε με τα νάματα της Ορθοδοξίας. Στην οικογένεια λαμβάνει ο κάθε άνθρωπος τα πρώτα μηνύματα και διδάσκεται το καλό ή το κακό. Η οικογένεια με τον τρόπο ζωής της και τους στόχους που βάζει για τη ζωή δίνει τα πρώτα στίγματα για την πορεία του παιδιού. Ιδιαίτερα καθοριστικός ο ρόλος της μητέρας ή της γιαγιάς. Δεν υστερεί και ο ρόλος του πατέρα ή του παππού. Είναι σημαντική η συνέχεια των γενεών και η ευλογημένη συνύπαρξη της πείρας και της νεανικότητας. Ο καθένας από τους ζώντας προγόνους μπορεί να επηρεάσει θετικά το νεαρό πλάσμα και να το μπολιάσει με τον σεβασμό στην παράδοση, στην πατρίδα, στον Χριστό, στον αγώνα προς σωτηρία της ψυχής, καθώς και την αγάπη προς την μάθηση, προς τα γράμματα και προς κάθε συνάνθρωπο εμπερίστατο ή μη. Τον θετικό αυτό ρόλο πολύ παραγωγικά έπαιξαν οι μητέρες των 3 Ιεραρχών. Αγίασαν.

Πλανάται το ερώτημα: αφού ο καθένας από αυτούς έχει συγκεκριμένη ημερομηνία που τιμάται η μνήμη του, γιατί να συνεορτάζουν στις 30 Ιανουαρίου;,. Ο λόγος είναι ο εξής: Κατά τους χρόνους της βασιλείας του Αλεξίου του Κομνηνού, γύρω στο 1100 από τη Γέννηση του Χριστού, προέκυψε στην Κωνσταντινούπολη διαφορά και φιλονικία ανάμεσα στους λόγιους και ενάρετους άνδρες. Άλλοι υποστήριζαν ότι ο Μ. Βασίλειος ήταν ο μεγαλύτερος, άλλοι ο Χρυσόστομος και άλλοι ο Γρηγόριος. Η κάθε ομάδα πρόβαλλε τα προτερήματα του δικού της εκλεκτού και κατά κάποιο τρόπο τριχοτομήθηκε ο πληθυσμός. Έτσι λοιπόν υπήρχαν οι Ιωαννίτες, οι Βασιλείτες και οι Γρηγορίτες. Επειδή λοιπόν έτσι ήταν διαιρεμένοι οι Χριστιανοί και έτσι φιλονικούσαν οι λόγιοι άνδρες, για τον λόγο αυτόν εμφανίσθηκαν σε όνειρο οι τρεις αυτοί Ιεράρχες και Διδάσκαλοι, πρώτα ο καθ' ένας χωριστά και έπειτα και οι τρεις ενωμένοι μαζί, στον τότε Επίσκοπο της πόλεως Ευχαΐτων, Ιωάννη, ο οποίος ήταν άνδρας λόγιος και έμπειρος της ελληνικής παιδείας, όπως το μαρτυρούν τα συγγράμματα, που έχει εκπονήσει, και επί πλέον ήταν και άνθρωπος που είχε φθάσει στην κορυφή της αρετής. Σ' αυτόν, εμφανίσθηκαν και με ένα στόμα του λένε και οι τρεις «Εμείς ένα είμαστε κοντά στον Θεό, καθώς βλέπεις, και καμία αντίθεση ή διαμάχη δεν έχουμε, αλλά στους

διαφόρους καιρούς, που ζήσαμε, έτσι ο καθ' ένας από εμάς από τη χάρη του θείου κινούμενος Πνεύματος, διαφορετικές διδασκαλίες συνέγραψε. Και εκείνα που διδαχθήκαμε από το Άγιο Πνεύμα, αυτά και εκδώσαμε για την σωτηρία των ανθρώπων. Και πρώτος ανάμεσα σε εμάς δεν υπάρχει, ούτε δεύτερος, αλλά εάν πεις τον ένα, αμέσως και οι άλλοι δύο ακολουθούν. Γι' αυτό να διατάξεις αυτούς που φιλονικούν, να μη χωρίζονται εξ αιτίας μας. Διότι εμείς, όσο μπορούσαμε φροντίζαμε, τόσο όταν ήμασταν ζωντανοί, όσο και τώρα που βρισκόμαστε στους ουρανούς το να ειρηνεύουμε και να οδηγούμε τον κόσμο στη γνώση και στην ομόνοια και όχι να τον χωρίζουμε. Αλλά και σε μία ημέρα ένωσε και τους τρεις εμάς και να συνθέσεις και τα τροπάρια και τα άσματα της εορτής μας, όπως αρμόζει στη δική σου σύνεση, και κατόπιν να αναφέρεις στους Χριστιανούς, ότι ένα είμαστε κοντά στον Θεό. Βέβαια και εμείς μαζί θα συνεργήσουμε για τη σωτηρία εκείνων, που εκτελούν την κοινή μνήμη μας, επειδή και εμείς φαινόμαστε, ότι έχουμε κάποια παρρησία και δύναμη κοντά στον Θεό». Αφού είπαν αυτά οι Άγιοι, φάνηκαν ότι ανέβηκαν πάλι στους ουρανούς λάμποντας από φως υπέροχο και ονομάζοντας ο ένας τον άλλον με το όνομά του. Αφού λοιπόν σηκώθηκε από τον ύπνο ο ιερός Ιωάννης έκανε όπως τον διέταξαν οι θείοι Ιεράρχες. Και το μεν πλήθος του λαού το καθησύχασε και εκείνους που φιλονικούσαν τους ειρήνευσε (διότι ήταν περιβόητος στην αρετή ο άνθρωπος, γι' αυτό και ο λόγος του είχε δύναμη και πειθώ). Και παρέδωσε στην Εκκλησία του Θεού να επιτελεί αυτή την εορτή.

Οι τρεις Ιεράρχες τιμώνται, δικαίως, ως οι προστάτες των γραμμάτων, των τεχνών και της παιδείας, διότι πρόσφεραν πάμπολλα στον χώρο της εκπαίδευσης και συνέδεσαν θαυμάσια τον ελληνισμό με την ορθοδοξία. Πανεπιστήμονες, κάτοχοι του συνόλου της κοσμικής σοφίας και γνώσης άφησαν τεράστιο σε όγκο και απaráμιλλης τελειότητας συγγραφικό έργο, από το οποίο μόνο ωφελημένος θα προκύψει όποιος το σπουδάσει και μελετήσει σε βάθος. Πολλαπλώς ωφελημένοι θα είμαστε όλοι μας αν εγκαταλείψουμε τα ξυλοκέρατα της κοσμικής άθειας βιβλιογραφίας και πάρουμε μια, έστω, μυρωδιά από τα ευώδη άνθη του κήπου

της παραγωγής των τριών Ιεραρχών. Μια παραγωγή πλουσιότατη. Ας δοκιμάσουμε να απολαύσουμε τον ανεξάντλητο πλούτο της.

Σε ένα άρθρο είναι αδύνατο να γραφούν όλα όσα αφορούν τους τρεις πατέρες της Ορθοδοξίας. Αξίζει στον καθένα ένα ξεχωριστό αφιέρωμα. Θα το προσπαθήσουμε. Με τις ευλογίες τους.

Απολυτίκιο (Ήχος α')

Τούς Τρεῖς Μεγίστους Φωστήρας τῆς Τρισηλίου Θεότητος, τούς την οἰκουμένην ἀκτίσι δογμάτων θείων πυρσεύσαντας, τούς μελιρρύτους ποταμούς τῆς σοφίας, τούς τήν κτίσιν πᾶσαν θεογνωσίας νάμασι καταρδεύσαντας, Βασίλειον τόν Μέγαν, καί τόν Θεολόγον Γρηγόριον, σὺν τῷ κλεινῷ Ἰωάννῃ, τῷ τήν γλῶτταν Χρυσορρήμονι, πάντες οἱ τῶν λόγων αὐτῶν ἐρασταί, συνελθόντες ὕμνοις τιμήσωμεν· αὐτοί γάρ τῇ Τριάδι, ὑπέρ ὑμῶν ἀεί πρεσβεύουσιν.

Μυργιώτης Παναγιώτης
Μαθηματικός